

**«НЕ РОСІЙСЬКА» І
«НЕ УКРАЇНСКАЯ»:
УПЦ МП І КРИМСЬКЕ
ПИТАННЯ**

→ 4

**СКЛИКАННЯ
ПЕРШОГО
КУРУЛТАЮ**

→ 6

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 48
30.11.2018

www.svitlytsia.in.ua

1 грудня – день, коли Незалежність була проголошена на всенародному референдумі. Всі акти, декларації, меморандуми та заклики Кремль міг проігнорувати, як це уже не раз ставалося впродовж трьохсот років. Рішення київської верхівки ніколи не мали б першості над силою верхівки кремлівської, але тоді, 1 грудня 1991 року, вперше сталося те, чого не було раніше ніколи: народ сам вирішив свою долю.

**ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ**

Можна було сперечатися, якби 51% висловився за самостійне існування, а 49% – за спільну для українців, росіян і білорусів державність. Однак рішення про те, що 90% вирішили будувати своє майбутнє власноруч на своїй землі, – ніхто не перекреслить. Ніхто не перекреслить мій народ.

І третина кримчан голосувала того дня за Незалежність, куди ж ці люди поділися в 2014-му? Настільки потужним і болючим було розчарування і зневіра?

Війна, бідність, технологічна відсталість, неефективність і некомпетентність, місце серед останніх

НАГОЛОС

УКРАЇНСЬКИЙ ШЛЯХ

країн світу – ось що ми отримали на третьому десятилітті державності. Реформи вже сприймаються, наче стихійне лихо, яке не віщує нічого доброго. Програми всіх політичних сил слово подібні; вони гарні, так само, як і далекі від життя. Але ми не голосували за таке майбутнє в грудні 1991-го. Чому так сталося?

Можливо, нам варто питатися тим, що Сікор-

ський, Возняк, Квітка Цісик чи Георгій Щербаненко прославилися в світі, та чим прославили вони державу Україна? Чи змогли б ці генії збагатити людську цивілізацію та досягнути вершин, якби залишилися в Україні? Чи не виявилися б у підсумку їхні крапці прагнення розтоптаними на Батьківщині, і скільки втратили наша країна і світ потенційних геніїв через

недолугість керівників і неефективність системи?

Реформа освіти почалася ще при Брежневі, і триває досі, але де та «школа радості», про яку мріяв Сухомлинський? Видатному педагогу виповнилося б 100 років у 2018-му, та чомусь до втілення його ідеалів освіти все ще далеко...

Чи не забули ми про Бердяєва? Він був народжений на цій землі і сформований

тут, хоча небезпідставно вважається російським філософом. Однак незалежно від національної приналежності, насамперед, він – філософ свободи, чи не єдиний з російських філософів, хто хоч щось розумів про українське волелюбство і високо цінував спадщину Сковороди. У сучасному російському суспільстві його «філософія свободи» зайва. Цей геніальний киянин належить світові,

всій людській цивілізації, і актуальною його філософська спадщина стала саме в нас, адже свободу вибороти може тільки той народ, який цінує її понад усе.

За валом ВАК-акредитованих публікацій фальшивих наукових кар'єр губиться «наука щастя» Сковороди. Жодна мудрість Заходу або Сходу не зробить нас щасливішими, жодні новітні віяння, жодні багатства світу не замінять головного.

Україна (особливо Київ) дає приклад найпотужнішого в світі розвитку соціоніки, але чому досі цей революційний науковий напрям ще не став дієвим інструментом побудови суспільного життя?

Чи не найбільшою проблемою, яка гальмує розвиток нашої країни, лишається некомпетентність як масове явище. Соціоніка не лише має допомогти «розставити» людей по «місцях», відповідно до покликання за їхніми соціонічними типами; головне станеться, коли люди сприймуть засади соціоніки: зможуть уникати непорозумінь, будуть здатні сприймати бачення людини іншого соціотипу без викривлень, наче своє власне...

Нова національна ідея необхідна, і це: школа радості, наука щастя, філософія свободи...

А все, чого нам бракує для перемоги, – мріяти і непохитно вірити у втілення мрій.

КРИМСЬКИЙ ФІЛЬМ. І ВСЯ ЛЮБОВ

→

8

ПОДІЇ

ФОТО АВТОРА

ЗА ПОГЛЯДОМ AUS DEUTSCHLAND

В неділю, 25 листопада, в одній з конференц-зал столичного прем'єр-готелю «Русь» відбулася подія, що має, може, й дотичне, але достатньо виразне відношення до питоми європейської політики.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

На конференцію під назвою «Права людини у Криму: погляд з Німеччини» зібралися «представники українських, російських, німецьких правозахисних організацій, журналісти та політичні діячі українського та європейського рівня». Метою зустрічі для цих близько півсотні людей стало обговорення «стану та перспектив популяризації теми окупованого Криму та України в Європейському Союзі (ЄС) на прикладі висвітлення теми окупованого українського півострова у медіа-просторі Німеччини як однієї з країн-лідерів ЄС».

Серед спікерів заходу:

- Ребекка Гармс, депутатка Європейського парламенту від Німеччини, фракція Зелени/Європейський вільний альянс;
- Таміла Ташева, голова правління ГО «КримSOS»;
- Алім Алієв, програмний директор ДП «Кримський Дім», співзасновник ГО «КримSOS»;
- Антон Наумлюк, журналіст, кореспондент «Радіо Свобода»;

- Арсен Жумаділов, голова правління ГО «Кримський інститут стратегічних досліджень»;
- Олексій Козлов, директор німецької неурядової організації Solidarität mit der Bürgerbewegung in Russland e.V. Співорганізатори:
- Solidarität mit der Bürgerbewegung in Russland e.V.
- ГО «КримSOS».

Коментуючи назву: «Права людини у Криму: погляд з Німеччини», ведучий заходу Олексій Козлов, ще не так давно московський, а наразі вже берлінський, громадський активіст, зазначив, що то радше назва, власне, його доповіді, а тема конференції є більш широкою. Він декларував, що тут і зараз мають бути означені найменш всі основні аспекти проблеми в її сприйнятті європейським – переважно західноєвропейським – споживачем публічної інформації.

ЗА ПОПЕРЕДНІ ПІВРОКУ НІМЕЦЬКІ МЕДІА РОЗМІСТИЛИ БЛИЗЬКО 350 КРИМСЬКИХ СЮЖЕТІВ. У ДОСЛІДЖЕННІ ВРАХОВУВАЛИСЯ ВСІ БЕЗ ВИНЯТКУ МЕДІЙНІ СЮЖЕТИ, ДЕ ТИМ ЧИ ІНШИМ ЧИНОМ ФІГУРУВАВ КРИМ

О. Козловим було наведено красномовні цифри: за попередні півроку німецькі медіа розмістили близько 350 кримських сюжетів. У дослідженні враховувалися всі без винятку медійні сюжети, де тим чи іншим чином фігурував Крим. Майже третину з них можна віднести до категорії аналітичних матеріалів.

Інші доповідачі наголосили, що в цій кількості з усього різноманіття німецьких медіа 108 сюжетів розміщено тільки двома медіа, відомими як відверто російські пропагандистські джерела, а саме: Russia today Deutsch та Sputnik Deutsch, причому аналітичних з них – 78. Для порівняння: вагома більшість мейнстріму німецьких медіа за ці півроку тим чи іншим чином стосувалася порушення прав людини в Криму, здебільшого у зв'язку з голодуванням Олега Сенцова. Тоді як пропагандистські канали згадали про це аж у... 4 сюжетах.

Іноземні учасники заходу наполегливо підкреслювали саме кричущу необізнаність західноєвропейського обивателя в українських справах загалом і у кримському аспекті зокрема. Проте, як було наголошено фахівцями, з пропагандою конкурувати нема й ресурсів, й сенсу, журналістика – не пропаганда, і тому журналістам, за відомим українським висловлюванням, – «своє робить». Звісно, в тісній співпраці з громадянським суспільством.

ДАЙДЖЕСТ

ОЧІЛЬНИК ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ВКОТРЕ ВІДВІДАВ АНЕКСОВАНИЙ КРИМ

Президент держави-окупанта Володимир Путін 23 листопада провів розширене засідання президії Державної ради РФ у готелі «Мрія» (Велика Ялта) у вигляді неформального діалогу з керівниками суб'єктів РФ, серед яких був присутній «глава республіки Крим» Сергій Аксьонов.

На заході обговорювалися завдання органів виконавчої влади суб'єктів РФ з реалізації наказу Путіна від 7 травня 2018 р., який передбачає досягнення до 2024 р. низки «масштабних національних цілей». Документ приписує здійснити прорив у науково-технологічному та соціально-економічному розвитку РФ, поліпшити умови та можливості для «самореалізації і розкриття таланту кожної людини», забезпечити стійке природне зростання чисельності населення РФ і його прибутків та підвищення очікуваної тривалості життя до 80 років до 2030 р., зменшити рівень бідності удвічі, покращувати житлові умови не менш ніж 5 млн родин щорічно, прискорити впровадження цифрових технологій в економіці та соціальній галузі тощо. Згідно з наказом, РФ має увійти до 5 найбільших економік світу. Також Путін доручив урядові забезпечити окупований Крим і низку прикордонних суб'єктів РФ стійким енергопостачанням. За його словами, на реалізацію «травневих наказів» знадобиться близько 8 трлн рублів (понад 3 трлн €).

ДЕРЖАВА-ОКУПАНТ МОЖЕ ПОКЛАСТИ КРАЙ «БЕЗКОНТРОЛЬНІЙ ПРИКОРДОННІЙ МІГРАЦІЇ» КРИМЧАН ЗА УКРАЇНСЬКИМИ ПАСПОРТАМИ

«Заступник голови ради міністрів республіки Крим» Ігор Михайличенко під час засідання кримської «прикордонної комісії» заявив, що питання посилення контролю над «неконтрольованою міграцією» мешканців окупованого півострова з використанням українських паспортів вирішуватиметься на «федеральному рівні».

За інформацією «прикордонного управління ФСБ РФ по республіці Крим і Севастополю», цього року адміністративну межу між Кримом і материковою Україною через окупаційні «пункти пропуску» перетнули понад

2,5 млн людей, 10% яких зареєстровані на території півострова. У «відомстві» заявили, що «безконтрольне» використання українських паспортів може призвести до «проникнення на територію РФ кримінальних елементів та вихідців з країн з підвищеною терористичною активністю». «Головне, щоб тут не сталося соціального вибуху, бо родичів в Україні має кожен другий», – додав Михайличенко.

У КРИМУ ПОГРОЖУЮТЬ УКРАЇНСЬКІЙ ВЛАДІ «ДРУГИМ НЮРНБЕРГОМ»
Окупований Крим може стати «одним з форпостів міжнародного антифашистського руху». Таку заяву зробив «глава Криму» Сергій Аксьонов у вітанні учасникам і організаторам III міжнародного форуму «Нюрнберзький процес: історія і сучасність», який відбувся в Ялті 22-24 листопада з ініціативи Університету прокуратури РФ спільно з «державною радою республіки Крим» і міжнародним дитячим центром «Артек».

Організація форуму, присвяченого 72-й річниці проведення міжнародного трибуналу у Нюрнберзі, спрямована на реалізацію наказу президента РФ від 20.10.2012 р. «Про вдосконалювання державної політики у галузі патріотичного виховання» та постанови уряду РФ від 30.12.2015 р. «Про державну програму «Патріотичне виховання громадян РФ на 2016-2020 рр.».

«На прикладі України ми бачимо, що нацистська ідеологія стала інструментом цілковитого підпорядкування зовнішнім силам. Впевнений, що український народ ніколи не змириться з такою жалюгідною реальністю й відправить режим разом із його русофобією на звалище історії. Кримчани одними з перших усвідомили небезпеку відродження нацизму в Україні і під час «кримської весни» дали гідну й дієву відсіч державному перевороту в Києві, головною ударною силою якого були неонацисти», – йшлося у вітанні Аксьонова.
Під час форуму «заступник голови ради міністрів республіки Крим» Дмитро Полонський заявив, що окупований Крим «був, є і буде регіоном, у якому обговорюються питання світового масштабу, попри всі санкційні заходи та неприйняття чинною заокеанською владою факту входження Криму до складу Росії», і звинуватив українську владу у «невиправданих смертях своїх же громадян» та «прямуванні шляхом фашистської держави». На додачу його «колега», «керівник апарату ради міністрів республіки Крим» Лариса Опанасюк назвала молодь окупованого півострова «головною зброєю в ідеологічній війні».

ЦЕРКВА

7 листопада під час міжнародної конференції «Уроки гібридного десятиліття: що треба знати для успішного руху вперед» Президент України Петро Порошенко заявив, що як держава, так і він особисто поділяє принцип невтручання держави – особливо іноземної – у церковну діяльність. При цьому він пригадав, як президент РФ Володимир Путін розповідав, що Росія тримається на двох стовпах – Російській православної церкві (РПЦ) та ядерній зброї, і назвав ненормальним той факт, що в Кремлі збирали Раду безпеки РФ на чолі з Путіним, щоб обговорити шляхи захисту РПЦ в Україні.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«Дорогі мої, вам тут немає чого робити. Немає що робити вашій Церкві, немає що робити вашим збройним силам, немає що робити вашому озброєнню. Додому, в Росію», – резюмував Глава Української держави. У самій РПЦ його слова назвали «дискримінацією за релігійною ознакою» і заявили, що парафіянами УПЦ МП є «більшість громадян України», пригрозивши, що наша держава «припинить своє існування» у разі їхньої «масової еміграції». При цьому було уточнено, що українське громадянство має «переважна більшість кліриків, єпископату та мирян» УПЦ МП. Відтак виникає запитання: яке ж тоді громадянство має решта?

Наступного дня після заяви Петра Порошенка очільник Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП), митрополит Київський і всієї України Онуфрій своїм листом зобов'язав усіх єпархіальних і вікарних архієреїв прибути 13 листопада на зустріч із Президентом Украї-

Протоієрей Ігор Тишкевич благословляє майбутніх учасників навчального походу до Кронштадта на судні «Перекоп»

«НЕ РОСІЙСЬКА» І «НЕ УКРАЇНСКАЯ»: УПЦ МП І КРИМСЬКЕ ПИТАННЯ

Традиційна «казачка» присяга на свято Покрови у Свято-Володимирському соборі в Херсонесі, 14 жовтня 2018 р.

ни до актові зали Києво-Печерської лаври. Того ж дня у цій церкві поскаржилися, що тисячі українських військових можуть бути позбавлені «духовного окормлення своїми пастирями», котрим «перешкоджає» Генеральний штаб Збройних Сил України (ЗСУ). За словами заступника голови відділу УПЦ МП зі взаємодії з ЗСУ та іншими військовими формуваннями України архієпископа Луки (Винарчу-

ка), директиву Генштабу ЗСУ з грифом «ДСК» (для службового користування) не допускати капеланів УПЦ МП до військових частин усі командири отримали ще навесні 2018 р. Ще у квітні 2017 р. голова згаданого відділу УПЦ МП, митрополит Білоцерківський і Богуславський Августин повідомляв, що володіє інформацією про те, що в Генштабі ЗСУ негативно реагують на прохання з частин про

призначення капеланами священників цієї церкви. 9 листопада у Генштабі заяву архієпископа Луки спростували. Вочевидь, у відомстві не зробили висновків з кримських подій березня 2014 р., коли на бік «христолобивого воїнства» держави-агресора масово перебігали «окормлювані» московською церквою військово-службовці, котрих «батюшки» роками навчали любити «наше единое отечество».

* * *

Вельми дражливим для УПЦ МП є питання окупованих територій сходу та півдня України. Три кримські єпархії цієї церкви формально залишаються в її складі і своїм безпосереднім керівником вважають митрополита Онуфрія. Цю «єдність» задекларувало й висвячення наприкінці вересня у Києво-Печерській лаврі єпископа Ялтинського Нестора (Доненка), призначеного вікарієм Сімфе-

ропольської і Кримської єпархії. Але цей крок усередині самої РПЦ стосовно своєї української «доньки» та її осередків на анексованому півострові було зроблено зовсім не з великої пошани до міжнародного права та територіальної цілісності України.

В УПЦ МП дуже часто нагадують про свою «відокремленість» від держави. Однак, судячи з її «благих діянь», стосується це виключно тієї держави, на території якої ця конфесія діє. Спробуймо розглянути кілька прикладів «симфонії» її кримських єпархій з державою, яка де-факто контролює окупований півострів.

У листопаді 2016 р. протоієрей Олександр Якушечкін (секретар Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП, настоятель Петро-Павлівського кафедрального собору в Сімферополі) привселюдно порадив, що кримчани у 2014 р. «зробили свій історичний вибір і повернулися додому, показавши всій Росії гідний приклад патріотизму та духовності», оскільки раніше їх «змушували виправдовуватися, чому у школах досі розмовляють російською і не святкують день народження ОУН-УПА, а в класах нема портретів Бандери та Шухевича», і назвав «духовно-моральне та патріотичне виховання» кримських дітей і молоді «стратегічним питанням нашого виживання як країни і як народу» та «питанням національної безпеки».

23 жовтня 2018 р. під час святкування 25-річчя «Руської общини Крима» у Кримському академічному (після окупації більше не «Українському») музичному театрі він зачитав вітання митрополита Лазаря – який, до слова, сам роками входить до числа почесних гостей соборів «общини», разом із представниками російських керівних, дипломатичних і військових структур, і благословляє їх на працю.

9 листопада в актовій залі «ТРК «Крим» у Сімферополі за благословенням митрополита Лазаря пресслужба Сімферопольської і

Кримської єпархії УПЦ МП спільно з окупаційними «міністерствами» внутрішньої політики, інформації і зв'язку та освіти, науки і молоді у рамках регіонального етапу різдвяних освітніх читань «Молодь: свобода та відповідальність» провела круглий стіл на тему: «Кордони свободи та поняття відповідальності у сучасному молодіжному середовищі крізь призму православ'я та соціокультурних традицій». У роботі круглого столу, модератором якого став керівник єпархіального прес-центру протоієрей Георгій Дик, узяли участь журналісти підконтрольних окупантам ЗМІ, викладачі та студенти «Кримського федерального університету культури, мистецтв та туризму» та «Кримського художнього училища ім. М. С. Самокиша».

Від єпархії участь також брав керівник її відділу з роботи із молоддю о. Денис Волков. Після завершення круглого столу було прийнято підсумковий документ, в якому було зазначено, що поняття свободи особистості дедалі частіше вживається у ЗМІ, виступах політичних лідерів держави-окупанта (яку тут було названо «нашою») і декларується її конституцією, однак різні люди вкладають у це поняття різний сенс, тож відтак розглядати його необхідно у межах «традиційних цінностей російського народу». Зі свого боку Сімферопольська і Кримська єпархія УПЦ МП прямим текстом задекларувала, що активно співпрацює з «органами влади РК» у справі духовно-морального виховання молоді і готова до подальшого продовження цієї співпраці. «В обмін» представники єпархії закликали продовжити практику запрошення її священнослужителів для участі в обговореннях громадських і культурних питань у рамках медіа-проектів, розширити обсяг інформації про соціальні акції, які проводить єпархія, а також впровадити практику проведення неформальних навчальних семінарів для пред-

ставників ЗМІ про особливості висвітлення у медійному просторі питань релігійної тематики – «передусім православної».

13 листопада під час щотижневих зборів керівників єпархіальних відділів о. Володимир Кашлюк повідомив, що в єпархії здійснюються богословські та дистанційно-заочні катехизаторські курси, а також практико-орієнтовані навчальні курси «Православна психологія та сімейне консультування» – причому не просто так, а «на виконання документів Священного Синоду та Архієрейського Собору РПЦ «Про релігійно-освітню та катехитичне служіння у РПЦ», «Про організацію місійної роботи у РПЦ», «Про організацію молодіжної роботи у РПЦ» та «Про принципи організації соціальної роботи у РПЦ». Здавалося б, навіщо «самоврядній» УПЦ МП, яка демонстративно цурається своєї «російськості», жити за «нормативно-правовими актами» РПЦ, від якої вона «незалежна»? І, тим більше, навіщо «істинній українській церкві» брати участь у заходах з нагоди «всеросійських церковно-державних свят» – як-от, скажімо, «Дня народної єдності»?

* * *

Як церква, що дуже любить називати себе «канонічною» і «благодатною», «зміцнює патріотичні основи» в окупованому Росією Криму – ми вже майже 5 років бачимо за її «духовним окормленням» місцевих «христолобівих властей и воинства», а також незаконних парамілітарних формувань на кшталт тих же «казаків», які взимку-навесні 2014 р. «захистили громадян від банд ісламістських і бандерівських екстремістів» у тісній взаємодії з підрозділами ЗС РФ. Наведемо лише кілька прикладів за останній час.

16 жовтня протоієрей Ігор Тишкевич, який «окормляє» курсантів севастопольського «ЧВВМУ ім. П. С. Нахімова», після молебня «перед початком доброї справи» благословив майбутніх

Молебен у штабі ЧФ РФ у Севастополі на день пам'яті «святого праведного воїна» Федора Ушакова

учасників навчального походу до Кронштадта на судні «Перекоп». 22 жовтня благочинний Кіровсько-Білогірського церковного округу протоієрей Георгій Барзул під час урочистих заходів благословив на «гідне виконання військового обов'язку» призвонників перед незаконним відправленням на строкову службу до лав окупаційних збройних сил (до речі, 17 жовтня до Міжнародного кримінального суду в Гаазі було передано звернення української сторони щодо незаконного припису кримчан до служби у ЗС РФ). 24 жовтня ієромонах Сава Тринитко відвідав окупаційну військову частину на горі Кастель, де познайомився і поспілкувався з новоприбулими. 31 жовтня у храмі святиителя Миколая у Комишовій затоці Севастополя його настоятель о. Сергій Федоров відправив урочистий молебен на славу російського флоту. Напри-

кінці жовтня настоятель храму Олександра Невського у Козачій затоці Севастополя о. Сергій Поливцев (у 2017 р. – керівник паломницького відділу Мурманської і Мончегорської єпархії РПЦ, наразі – помічник командира бригади морської піхоти ЧФ РФ з роботи із віруючими військовослужбовцями) освятив бойову техніку батальйонно-тактичної групи 810-ї окремої гвардійської бригади морської піхоти ЧФ РФ, після чого відправив молебен перед іконою «святого праведного воїна» Федора Ушакова і благословив окупаційних військовослужбовців перед відбуттям на виконання бойового завдання, підкресливши «богоугодність справи, на яку вони виступають» і необхідність уникати будь-якого гріха, після чого побажав «виконати свій обов'язок з честю і повернутися додому неушкодженими з перемогою».

ськовими структурами. На порядку денному розглядалися питання організації міжрегіональних різдвяних читань на базі «військового комісаріату РК» у Севастополі 22 листопада, «вдосконалення взаємодії з військовими комісаріатами РК і Севастополя», «окормлення» кримських «казаків» і взаємодії з їхніми товариствами. О. Дмитро Кротков акцентував увагу на необхідності зробити висновки з подій у Керчі й посилити «духовно-патріотичне виховання» у школах і кадетських класах за різними військовими напрямками.

* * *

Водночас у Севастополі на 19-й береговій батареї за участі духівництва Севастопольського церковного округу УПЦ МП та за підтримки місцевої «добровольчої народної дружини» відбулося об'єднання дитячих «військово-патріотичних клубів» «Орлан», «Сокіл» і «Яструб» в «асоціацію військово-патріотичного руху «Звитяга» («Доблесть»)). Настоятель місцевого храму святого апостола Андрія Первозваного у затоці Омега о. Іван Лучин поблагословив кожну дитину на «подальші перемоги». До речі, у червні 2012 р. в с. Орлине (Севастопольський регіон) цей священник зі своїм «колегою» о. Володимиром Ломакініним очолив розгром книжкового намету адвентистів сьомого дня парафіянами місцевого храму Сергія Радонезького; після цього інциденту обидва «святі отці» були позбавлені права носіння камилавки та наперсного хреста відповідно і вибачилися перед постраждалою стороною.

26 жовтня у Севастополі під головуванням уже згаданого о. Дмитра Кроткова відбулася нарада, в якій узяли участь керівник відділу єпархії у справах «казачества» о. Ігор Лесик, голова відділення з роботи із віруючими військовослужбовцями ЧФ РФ Олександр Литвиненко, штатні й позаштатні священнослужителі МО РФ, помічники благочинних зі взаємодії з вій-

були присутні 83: серед них – митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар, який є одним з постійних членів синоду. У прийнятій постанові було зазначено, що УПЦ МП, «звершуючи своє служіння Богу і народу України, принципово підтримує незалежність та територіальну цілісність України, присутня в усіх регіонах України та об'єднує як підконтрольні, так і неподконтрольні українській владі території» (з огляду на викладені вище факти – лунає більш ніж блюзнірські й цинічно). При цьому архієреї виступили проти «перетворення церкви на елемент політики чи пропаганди», оскільки це «суперечить її природі» (втім, щось не видно, щоб вони пручалися описаним процесам, які явно відбуваються на окупованих територіях), а також проти «будь-яких спроб змінити назву УПЦ [МП] та інших проявів дискримінації її вірян» (хоча що поганого у тому, щоб називатись так, як є насправді, – «Російська православна церква в Україні»?).

Проте київська «верхівка» УПЦ МП впритул не бачить «благих деяний» свого кліру в Криму і продовжує лякати паству на підконтрольній території: якщо українська православна церква здобуде незалежність – на окупованих Росією теренах «зникне остання українська структура з центром у Києві». При цьому УПЦ КП та УГКЦ, ясна річ, у розрахунок не беруться: в УПЦ МП свято переконані, що вони – це «єдине українське, що залишилося на Донбасі та в Криму». Хоча ніхто не може сказати як слід, скільки й чого саме українського залишилося на окупованих територіях. Ба більше: у цій церкві дії Вселенського патріархату щодо України порівнюють з... російською окупацією Криму (!) – при тому, що свого часу голова УПЦ МП митрополит Онуфрій заявив, що Крим «сам відпав».

На 13 листопада Президент України Петро Порошенко запросив ієрархів УПЦ МП до «Українського дому» задля обговорення подальшої долі української помісної церкви. Однак ті у призначений день зібралися у Києво-Печерській лаврі на екстрене засідання Священного Синоду, яке переросло у Собор єпископів: проведення останнього не було анонсоване жодним чином. З 89 єпархіальних і вікарних архієреїв, які мають право голосу,

На додачу Собор єпископів УПЦ МП оголосив рішення Священного Синоду Константинопольського патріархату стосовно надання автокефалії українській церкві «незаконними», «недійсними» і «такими, що не мають жодної канонічної сили», назвавши їх «наслідком спекулятивного трактування церковної історії», а процес надання Томосу про автокефалію – «штучним, нав'язаним ззовні і таким, що не відображає внутрішньої церковної необхідності». При цьому сам Константинопольський патріархат, на думку архієреїв УПЦ МП, «став на шлях розколу»: спираючись на цей сумнівний аргумент, вони, слідом за «церквою-матір'ю», оголосили про припинення евхаристичного спілкування, яке «на даний час є неможливим». На додачу Президентові України було висунуто ультиматум: «Собор єпископів УПЦ [МП] підтверджує свою готовність до зустрічі з Президентом України, але на церковній території».

Звістка про намір кримських татар скликати Курултай викликала гнів та обурення з боку майже всіх інших політичних сил, які існували на півострові. У багатьох газетних виступах (переважно в кадетських газетах) стверджувалося, начебто кримські татари «нарешті відкрили забрала, перейшли до дій, спрямованих проти Росії, як це зробила раніше Україна».

**ТЕТЯНА БИКОВА,
К.І.Н., НАУКОВИЙ
СПІВРОБІТНИК ІНСТИТУТУ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
НАН УКРАЇНИ**

Так, наприклад, газета «Южные ведомости», яка була органом губернської влади, виступила проти гасла «Крим – для кримців», натомість запропонували інше гасло: «Крим – для росіян»: «Якщо утвердиться проголошена Україною незалежність, зв'язок між Кримом та Росією буде перервано. Але навіть у такому випадку Крим залишиться частиною Росії. Адже Крим не зможе існувати самостійно... Хіба ж Крим, незважаючи ні на що, припинить бути частиною Росії? Хіба Крим здатний без участі Росії вирішувати свою долю?»¹.

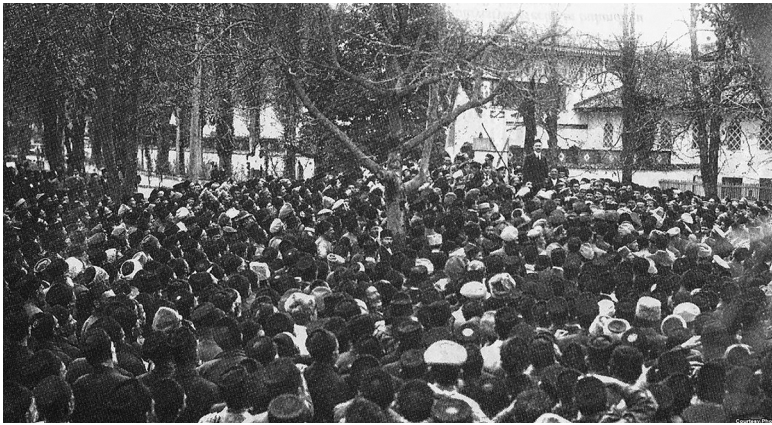
Тобто ні революція, ні більшовицький переворот, спрямований на скочування країни до громадянської війни, не змінили сутність «головної нації імперії» розглядати себе як панівну силу, для блага якої всі інші народи, які раніше входили до складу імперії, повинні були й надалі будувати власну політику.

За спогадами Д. Сейдамета, кримські татари намагалися виправити таке ставлення до себе, але марно: «Головною думкою наших газет був захист Криму від анархії, об'єднання кримців, підготовка їх до самоврядування... На жаль, росіяни, одержимі ідеєю національної найвищості, й інші національні меншини, які у цьому питанні з вигоди чи обережності примкнули до них, не давали можливості втіленню нашого гасла [до життя]. І скільки б після захоплення більшовиками влади в Петрограді вони не поділяли суспільство на два протилежні ворожі табори, один, хто був згуртований, – так це більшовики. Консерватори, ліберали, меншовики, соціал-демократи, есери – всі, незважаючи на небезпеку більшовизму, слідували різним політичним цілям, і жоден з них не пішов на співробітництво з нами...

ЯК ЦЕ БУЛО...

Урочисте відкриття Першого Курултаю кримськотатарського народу в Ханському палаці Бахчисарая

Номан Челебіджихан виступає на відкритті Першого Курултаю кримськотатарського народу

СКЛИКАННЯ ПЕРШОГО КУРУЛТАЮ

Як у центрі, так і по губерніях, більшовики, щоб не допустити виникнення альтернативної сили, розпалювали заколоти та анархію. Це вони робили і в Криму. Їхньою метою було монополізувати владу у власних руках. Співпрацювати з більшовиками насправді означало на всі сто відсотків підкоритися їхній владі, їхній програмі»².

Мусвиконком планував визначити статус Криму та долю кримськотатарського населення півострова у два етапи, провівши установчі збори: 7 грудня (24 листопада) 1917 р. – національні (Курултай), і вже у 1918 р. – регіональні (всекримські). Тим більше, що згідно з рішенням Київського з'їзду народів Курултай мав зібратися до Всеросійських установчих зборів»³.

У середині листопада на півострові були проведені вибори делегатів до Всекримського татарського

з'їзду. Роз'яснюючи причини його скликання, Д. Сейдамет заявив: «Ми проти татаризації Криму, але ми проти суверенної влади будь-якої іншої національності над Кримом. Якщо ми скликаємо татарські національні установчі збори «Курултай», то тільки для того, щоб з'ясувати для себе та виявити перед іншими волю татарської національності. Але й голос татар ще не є голосом усього Криму. Для цього потрібні загальнокримські установчі збори, в яких мають взяти участь усі народності, які населяють Крим»⁴.

Вибори до Курултаю проходили шляхом прямого, таємного і рівного голосування у спеціально створених окружних виборчих комісіях у п'яти кримських повітах. Вибори розпочалися 30 (17) листопада і тривали декілька днів. Пізніше Д. Сейдамет згадував: «Після 134-річного гніту кримські тюрки взялися до

історичної і священної справи заснування організації, відповідальної за їхні долі... Під час виборів до Курултаю були випадки, коли навіть прикуті до ліжка хворі, немічні старі, кажучи, що «нікому іншому не передовіряють свої права», просили дітей донести їх до виборчої скриньки»⁵.

Обрані делегати зібралися у Бахчисарай – колишній столиці ханства. Але 7 грудня, як передбачалося Мусвиконкомом, Курултай не зміг розпочати свою роботу. Затримка, за спогадами Д. Сейдамета, була викликана ураганом, який не дозволив деяким делегатам прибути вчасно до Бахчисарая»⁶.

9 грудня (26 листопада) 1917 р. у Бахчисарай в урочистій обстановці, після проведеного у ханській мечеті намазу, розпочали свою роботу Установчі збори кримськотатарського народу – Курултай. Він складався з 76 депутатів.

У творах багатьох дослідників є відомості, що серед депутатів Курултаю було чотири жінки – Хатідже Авджи, Аніфе Боданінська, Шефіка Гаспринська (донька Ісмаїла Гаспринського) та Ільхан Тохтар, які були обрані голосами більш ніж 70% татарського населення Криму⁷. Проте у спогадах Д. Сейдамета зазначалося, що серед депутатів було 5 жінок⁸. Дослідник А. Іванець, аналізуючи доповіді мандатної комісії, знайшов ім'я п'ятої делегатки Курултаю – Аніфе Ханум Нурі Куртієва, яка була обрана від Феодосійського повіту»⁹.

Відкриваючи засідання, Ч. Челебєв виступив з яскравою промовою, в якій пролунали, між іншим, такі слова: «Шановні панове національні представники! Сьогодні наше політичне життя, що урвалося півтора сторіччя тому, набуває справді нового народження. Курултай, який зібрався у залі Дивині-Алі, знову стверджує національну татарську владу, що покінчила з російським деспотизмом. Татарська нація знову виходить на світову арену»¹⁰. Далі він закликав депутатів «взяти кермо влади у власні руки і самостійно розпорядитися власною долею»¹¹.

Після відкриття роботи Курултаю в його президію були обрані Ш. Гаспринська, Ч. Челебєв, Д. Сейдамет, А. Хільмі та А. Бедреддін»¹². Відразу після початку роботи Курултай одержав масу поздоровлень і привітань. Одним з них стало привітання, надіслане Українською Центральною Радою: «Від населення всієї України вітаємо татар Криму, які є нашими найстарішими славними союзниками ще з часів Кримського ханату. Від-

тепер татари – законні хазяї Кримського півострова, з визнання Київського з'їзду народів»¹³.

У споминах Д. Сейдамет згадував: «Усім нам, особливо мені, було дуже приємно бачити делегацію з Києва від Української Ради, від чого наші дружні відносини і повага до українців, особливо професора Грушевського, зросли»¹⁴. Також на ім'я Курултаю надійшло вітання від голови Українського генерального військового комітету С. Петлюри»¹⁵.

ДАЛІ БУДЕ...

- 1 Цит. за кн.: Юнус Кандим. Не заросте травою поле бою... – Ічня, 2017. – С. 128.
- 2 Сейдамет Крымэр Д. Некоторые воспоминания / Пер. с тур. Ш. Абдурамановой // Полуостров (Симферополь). – 2010. – № 5. – С. 14.
- 3 Іванець А. Перший Курултай: від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту (1917-1918 рр.). – К., 2018. – С. 61.
- 4 Южные ведомости (Симферополь). – 1917. – 18 ноября.
- 5 Цит. за кн.: Іванець А. Перший Курултай: від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту (1917-1918 рр.). – К., 2018. – С. 64.
- 6 Сейдамет Крымэр Д. Некоторые воспоминания / Пер. с тур. Ш. Абдурамановой // Полуостров (Симферополь). – 2010. – № 6. – 19-25 февраля. – С. 14.
- 7 Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. – Симферополь, 1997. – С. 230.
- 8 Сейдамет Крымэр Д. Некоторые воспоминания / Пер. с тур. Ш. Абдурамановой // Полуостров (Симферополь). – 2010. – № 6. – 19-25 февраля. – С. 14.
- 9 Іванець А. Перший Курултай: від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту (1917-1918 рр.). – К., 2018. – С. 69.
- 10 Цит. за кн.: Кандим Ю. Не заросте травою поле бою... – С. 130-131.
- 11 Цит. за кн.: Кырым фаджиясы. Сайлама эсерлер (Трагедия Крыма. Избранные произведения): Из истории трагической судьбы крымскотатарского народа // Составители: Исмаил Асан-оглу Керим, Мерьем Амет-кызы Озенбашлы. – Симферополь, 1997. – С. 43.
- 12 Прибой. – 1917. – 1 декабря (за ст. ст.).
- 13 Цит. за кн.: Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. – С. 230.
- 14 Сейдамет Крымэр Д. Некоторые воспоминания / Пер. с тур. Ш. Абдурамановой // Полуостров (Симферополь). – 2010. – № 6. – 19-25 февраля. – С. 14.
- 15 Іванець А. Перший Курултай: від кримськотатарських установчих зборів до національного парламенту (1917-1918 рр.). – К., 2018. – С. 67.

МИТРОПОЛІЯ ГОТІЇ ТА КАФИ

У церковному питанні росіяни не дуже люблять говорити про те, що було до настання так званого «русского міра». Особливо, коли це стосується нещодавно проголошеного ними «русским Афоном» Криму.

ЄВГЕН БУКЕТ

Як відомо, християнство на територію Криму прийшло ще за апостольських часів. Перекази твердять, що апостол Андрій Первозваний проповідував на північному узбережжі Руського (Чорного) моря, дійшов навіть до Київських гір.

Коли близько 98 року римляни заслали на каторгу до Криму Папу Римського Климента, він знайшов у Херсонесі численну християнську громаду, для якої став проповідувати аж до своєї мученицької смерті в 100 році. Святий Климент вважається першим єпископом Херсонської православної єпархії, з центром у Херсонесі Таврійському, яка була найдавнішою на території Криму.

Християнство розвивалося й у Боспорській державі. Центром Боспорської єпархії була її столиця – Пантикапей (нині – Керч). Підпис Боспорського єпископа Кадма є під документами Нікейського собору 325 року.

Наприкінці IV або на початку V століття до Криму з Придунав'я переводять Готську єпархію, підпорядковану Константинополю. Її центром стає нова столиця Готії Феодорос (Мангуп-Кале).

Також фрагментарні відомості збереглися про ще дві константинопольські єпархії на території Криму – Сугдайську, з центром у Судаку, та Фульську, яка в XII столітті була приєднана до Сугдайської.

До кінця VIII століття всі вищезазначені єпархії були підвищені у статусі до архієпископії Константинопольського патріархату. А наприкінці XIII століття православні кафебри Криму підносяться до митрополій. Історія кожної з них може бути темою окремих публікацій.

Але зупинимося цього разу на Готській митрополії, значення якої значно посилюється після приєднання Кримського ханства до Османської імперії у 1475 році. Після падіння Мангупа центром митрополії став монастир Панагії (Свято-Успенський скит) під Бахчисараєм, що виник на місці чудесного явлення ікони Божої Матері. Не раніше 1627 року до Готської приєднано найдавнішу митрополію Криму – Херсонську.

Боспорська митрополія була ліквідована Константинополем після завоювання Керчі генуезцями, тож усі православні парафії східного Криму були підпорядковані митрополиту Сугдеї. Востаннє сугдейський митрополит згадується під 1484 роком. А 1485 року (за іншими даними – 1616-го) митрополія Сугдеї та Фул увійшла до складу новоствореної Кафської митрополії, центром якої стала сучасна Феодосія.

Зрештою, 1676 року обидві митрополії Криму були об'єднані в одну – митрополію Готії та Кафи. Таке укрупнення збіглося в часі з розширенням ще однієї константинопольської митрополії – Браїльської, яка від 1672 року включала в себе українську козацьку державу Військо Запорозьке. Вочевидь, митрополія Готії та Кафи повинна була об'єднати ті православні парафії півдня сучасної України, які до союзної османам держави козаків не увійшли. На ділі вийшло так, що реальна юрисдикція браїльського митрополита обмежилася османськими володіннями Причорномор'я від Дунаю до Дніпра та православними парафіями Правобережної України, що були у складі Речі Посполитої. А митрополит Готії та Кафи, окрім Криму, поширював свою владу на території Кримського ханства, починаючи від лівого берега Дніпра. Фірман султана Мустафи III 1759 року містить перелік міст, що перебували під омофором Готського і Кафського митрополита: Мангуп, Кафа, Балаклава, Судак і Азов.

Завдяки документові кримськотатарською мовою, опублікованому істориком та етнографом, першим дослідником історії греків Приазов'я Феоктистом Харта-

З ГЛИБИНИ ВІКІВ

Успенський скит – резиденція Готських і Кафських митрополитів. Сучасний вигляд

Митрополит Готії і Кафи Ігнатій (1715-1786)

хаєм, відомі імена і роки правління всіх митрополитів Готії та Кафи. Це: Мефодій – з 15 листопада 1673 р., Неофіт – з 13 травня 1680 р., Макарій – з 21 червня 1707 р., Парфеній – з 23 грудня 1710 р., Гедеон – з 25 листопада 1725 року. Останнім митрополитом став Ігнатій (Гозадінос), який прибув на кафедру в квітні 1771 року.

На цей момент йому вже було більше 60-ти років. Його прибуття до митрополії збіглося з розпалом чергової російсько-турецької війни. Османська влада, вважаючи християн прихильниками свого ворога, переслідувала їх. Дійшло

Також фрагментарні відомості збереглися про ще дві константинопольські єпархії на території Криму – Сугдайську, з центром у Судаку, та Фульську, яка в XII столітті була приєднана до Сугдайської. До кінця VIII століття всі вищезазначені єпархії були підвищені у статусі до архієпископії Константинопольського патріархату. А наприкінці XIII століття православні кафебри Криму підносяться до митрополій

до того, що митрополит змушений був переховуватися. Зрештою, це підштовхнуло його до співпраці з російською церквою.

16 червня 1778 року на ім'я імператриці Катерини II було подано клопотання кримських християн з проханням про переселення на територію Російської імперії. Причиною, що була названа в документі, були постійні утиски християнського населення з боку мусульман. 21 травня 1779 року на ім'я митрополита Ігнатія була відправлена найвища грамота з пожалуванням земель у Північному Приазов'ї. Ігнатій приймався в колишньому сані, як митрополит Готії і Кафи з підпорядкуванням безпосередньо Синоду.

Переселення відбулося наприкінці 1779 року. Керував цією операцією московський воєначальник О. Суворов. Тоді залишили Крим понад 31 тисяча осіб християнського населення, серед яких були і християни-вірмени разом з архімандритом Петром Маргосом, і католики з пастором Якобом. Прибуття кримських християн до Приазов'я поклало початок місту, названому Маріуполем.

Нині очевидно, що насправді переселення було затіяне з метою підризу економіки тоді ще формально незалежного Кримського ханства. Проте значна частина православного населення все ж залишилася на батьківщині. 1781 року до Криму на місце Ігнатія прибув грецький священник Константинос Спіранді, який відновив богослужіння в Успенському скиті поблизу Бахчисарая, в Мангупі, в церкві Святого Феодора і в храмі Богоматері у Бахчисарай.

Але після остаточного приєднання Кримського ханства в 1783 році до Російської імперії та смерті в 1786-му митрополита Ігнатія митрополія Готії та Кафи була ліквідована російським урядом, а її територія приєднана до Катеринославської єпархії РПЦ. Юридично це сталося 1788 року.

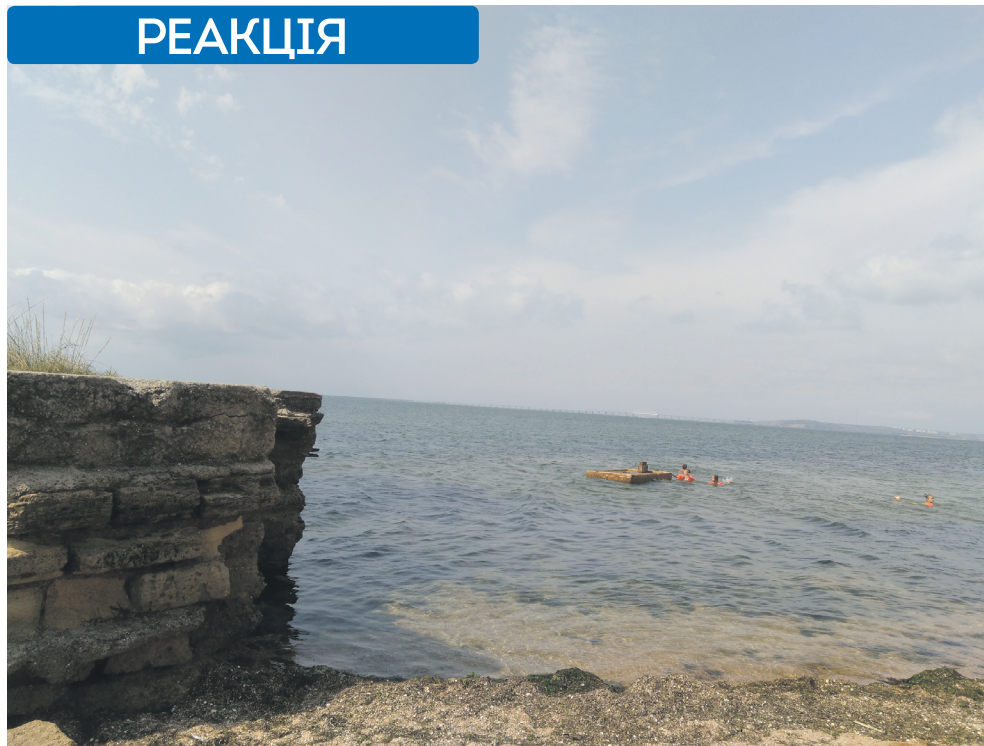
КРИМСЬКИЙ ФІЛЬМ. І ВСЯ ЛЮБОВ

Знімати щороку по фільму про Крим стає в Росії традицією. Виділяються розкішні бюджети, бо грошей на таку справу не шкода. Головне, щоб це кіно викликало в глядача емоції, а не спонукало його до роздумів. Відтак у кіношедеврах постійно йдеться про «повернення додому», «з коханими не розлучайтеся» і ось тепер – просто «про любов», з якою збудований Кримський міст.

**ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ**

Деякі любовних історій, різного стилю, на тлі будівництва мосту, кіно категорії «Б», зняте за 300 мільйонів рублів, що порівняно небагато у масштабах фінансування всього будівництва. Фільм «Кримський міст» – привід поради, що ті сотні мільйонів, викинутих у порожнечу кінопропаганди, взяті не з нашої кишені; поради, що ми живемо не в Росії, тому «любов», в якій зізнавалися рік тому («Крым. С любовью мы не расставайтесь») і про яку нав'язливо розказують тепер, на нас не поширюється.

Спершу про творців фільму: Тігран Кеосаян, режисер фільму, і Маргарита Сімонян, сценарист, утворили сімейний підряд (вони – чоловік і жінка), залучивши продюсером Давида Кеосаяна (брата Тігра-

Залишки опор Керченського мосту, що зруйнувався у лютому 1945-го (на другому плані – новий міст)

Кадр з фільму

на) й актрису Лауру Давидівну Кеосаян (дочку брата). Росія повертається до традиційних сімейних цінностей.

Будівельник Діма намагається здобути прихильність красуні-археолога, плейбой-кавказець прагне «вийти заміж» (цитата з фільму) за американську журналістку (очевидно, взяту з каналу Раша Тудей). Є ще ліберальний блогер,

який приїхав здалеку шукати в усьому негатив, але він перероджується в серці своєму, на власні очі спостерігаючи трудовий героїзм, забуває слова «окупація» та «анексія». Блогер закохався у кримськотатарську дівчину, але вона без згоди дідуся Даміра Надіровича не зможе нічого вирішити за своє особисте життя...

А з Даміром Надіровичем окрема цікава історія –

подобалася йому в дитинстві дівчинка, однак їх розлучила лиха доля після руйнування Керченського мосту, начальником будівництва якого був її батько. Батька репресували, а дівчинка опинилася «донькою ворога народу». Вони не бачилися все життя, аж до урочистого відкриття нового мосту – Кримського – що має виглядати символічно. Як і саме святкування відкриття мосту, що нагадує відзначення Дня Перемоги, має символізувати якусь перемогу і викликати в глядача відповідну емоційну реакцію.

Цікаво, адже Керченський міст змела стихія у лютому 1945-го, а кримських татар у Кримській області на той час уже не лишилося. Але творці фільму «Кримський міст». Зроблено з

любов'ю» пропонують нам казку, в якій кримських татар не депортували. Казку про те, що всі проблеми в Криму були через Україну, але нині завдяки мудрості керівництва все поступово налагоджується. Казку про те, що, цитуючи одного з чоловічих персонажів другого плану, 60-річного моряка: «В СССРе просто так нічого не присуджали».

Фільм начебто про будівництво, хоча персонажі практично весь час валяються на пляжі, залицяються у чудернацький спосіб, влаштувають дріб'язкові розбірки, а якщо з'являються на будівельному майданчику, то лише для порожнього «виробничого конфлікту» у стилі радянського кіно 1950-1970-х.

Автори намагаються показати, яким важким було життя без мосту для простих кримчан. За словами Даміра, батьки його онуки розбилися після того, як дві доби простояли в черзі на переправі, щоб перетнути протоку і потрапити на російський берег. Це має показати, наскільки важливим було спорудження мосту, якщо не замислюватися над тим, навіщо вони туди їхали? Дід каже, що їхали торгувати рибою. Сценаристка Сімонян очевидно елементарно не знала, що риби (морської, річкової та з рибних господарств) на Кубані більше, ніж у Криму. Чи, наприклад, того, що ввозити рибу на територію РФ можна було тільки сертифіковану у фабричній розфасовці.

Будівельник мосту Діма – простий і метикува-

тий хлопець, якого вважають брехуном і хвальком за те, що він розповідає небилі: нібито і літаком керувати вмів, і з аквалангом плавати...

Проте коли треба, цей хлопчина виявляє кращі якості: допомагає гасити пожежу, бере на себе керування невеликим літаком, в якому іноземні журналісти, тому що – збіг обставин – і мотор глохне, і пілот непритомніє... А в іншому випадку, коли з мосту у воду падає будівельник, не розмірковуючи, кидається його рятувати. І пожежу, що почалася у посушливому степу, ліквідує.

І вже не так суттєво, що пожежі могло б і не статися, якби він сам не розкидався недопалками, якби недбалим маневром водії навантажувача не зіштовхнув людину з мосту, не суттєво, що перед вильотом пілот легкого літака мав пройти обстеження стану здоров'я, а його літак мав пройти техогляд залізного «серця», щоб ані перше, ані друге не зупинилося в польоті... Головне – вийти переможцем і отримати лаври героя. Як у кіно.

Не як у житті. Адже чиїсь подвиги є наслідком чийогось недбалства; тому в Росії завжди знайдеться місце подвигу. Щось пішло не так, як у кіно?

Фільм «Кримський міст». Зроблено з любов'ю» вийшов у прокат невдовзі після теракту в політехнічному коледжі у Керчі. Згадайте, що було написано на футболці керченського стрілка? Там було не «любов», а «ненависть».

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«ПОТРАПИТИ ДО РАЮ АБО ЗДОХНУТИ»: КУДИ ПОДАТИСЯ КРИМЧАНАМ

18 жовтня під час щорічного засідання клубу «Валдай» у Сочі президент РФ Володимир Путін заявив, що будь-який потенційний «агресор» проти його країни неминуче буде знищений – і при цьому «ми, жертви агресії, як мученики потрапимо до раю, а вони просто здохнуть, бо навіть розкаяться не встигнуть». Репліка викликала сміх у залі – як і негативна відповідь «лідера нації» на запитання, чи не лячно йому через те, що на ньому «лежить відповідальність за світ загалом». Заява, до слова, була висловлена наступного дня після трагедії у Керчі, що пролунала, без перебільшення, на цілий світ. Щодо долі загиблих у масовій бійні студентів і співробітників «політехнічного коледжу» глава держави, що окупувала Крим майже 5 років тому, своєї думки не висловив. Не було коли...

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.
Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонементу.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

